

ŞİRKETLERDEN ORTAKLARCA ÇEKİLEN PARALARA UYGULANMASI GEREKEN FAİZ ORANI NE OLMALIDIR

1. KONU:

Bilindiği üzere şirket ortakları ticari yaşamın bir gereği olarak zaman zaman şirketlerine borç para verdikleri gibi şirketten borç para da almaktadırlar. Ortakların şirketten çektiği paralar günlük ihtiyaçları karşılamak üzere sınırlı miktarda olduğu gibi bazen oldukça yüksek miktarlarda ve uzun vadeli ve hatta şirket sermayesinin üzerinde olduğu da görülmektedir.

Yazımızın konusunu sadece, ortakların şirketten çekmiş olduğu ve yüksek miktarlarda bulunan borç paralara uygulanması gereken faiz oranının hesaplanmasına yönelik yöntemin ne olması gerektiği konusundaki platformun düşünceleri oluşturmakta olup, şirketlerin kâr payı ya da kâr payı avansı olarak yapmış oldukları ödemeler ile ortaklar cari hesabında yer alan sair ödemeler yazının konusu dışında tutulmuştur.

2. YASAL MEVZUAT:

Ortakların şirketten borç para çekmeleri hususu 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda ele alınmış bulunmaktadır. Kanunun 224'ncü maddesinde kolektif şirket ortaklarının şirketten aldıkları ödünç parayı, aldıkları tarihten itibaren faiziyle beraber şirkete vermek zorunda oldukları ifade edilmiş ve 358'nci maddesinde ise, başlangıçta şirket ortaklarının şirketten para çekmeleri tamamen yasaklanmış iken, 6335 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle şirketten borç para almaları belli şartlara tabi tutulmak kaydıyla yasal duruma getirilmiştir.

Buna göre ortakların sermaye taahhüdünden doğan vadesi gelmiş borçlarını ifa etmeleri halinde ve şirketin serbest yedek akçelerle birlikte kârının geçmiş yıl zararlarını karşılayacak düzeyde olması durumunda borç temin edebilecekleri ifade edilmektedir.

Kanunun 644'ncü maddesinde de limitet şirket ortaklarının anonim şirket pay sahipleri ile aynı koşullara tabi olduğu belirtilmekte, bu suretle limitet şirket ortaklarının da belirtilen kayıtlar içinde şirketten para çekebilecekleri anlaşılmaktadır.

Görüldüğü üzere şirket ortaklarının şirketten borç para almaları konusu ticari yaşamın bir gereği olarak Türk Ticaret Kanununda da bazı kayıtlarla kabul edilmiş bulunmaktadır.

Bununla birlikte ortakların şirketten borç para almalarının aynı zamanda vergisel boyutu bulunmaktadır. Kurumlar Vergisi Kanununda ortakların şirketlerden borç para alma ve verme işlemleri hüküm altına alınmıştır.

Kurumlar Vergisi Kanununun 13'ncü maddesinde şirketlerin ortaklarına borç para kullandırması, diğer bir deyişle ortakların şirketten borç para almaları belli kayıt ve şartlarla transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı sayılmış bulunmaktadır. Söz konusu madde hükmüne göre emsallere uygunluk ilkesine aykırı fiyat ve bedel üzerinden yapılan ödünç para alınması ve verilmesi işleminden doğan kazanç transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılmaktadır. Dolayısıyla şirketlerin borç para vermeleri dolayısıyla söz konusu borçlanmaya uygulayacakları faiz oranı önem kazanmaktadır. Nitekim bu husus platformda çeşitli defalar tartışılmış ve yazı konusu edilmiştir.¹

3. EMSAL BEDELİN TESPİT YÖNTEMİ:

Esasen yazımızın konusunu da ortakların şirketten çektikleri borç paralar karşılığında uygulanacak faiz oranının hangi usul ve esasa göre belirleneceği hususu oluşturmaktadır.

Genel olarak ortağın şirketten para çekmesinin karşılığı olarak tespit edilen faiz oranının ve kullanım bedelinin, borcun kullandırıldığı süre içinde şirketin mahrum kaldığı gelir miktarına eşdeğer olması gerektiği bir veri olarak kabul edilmektedir.

Kurumlar Vergisi Kanununun 13'ncü maddesinde emsallere uygun fiyat ve bedel, Karşılaştırılabilir Fiyat Yöntemi, Maliyet Artı Yöntemi veya Yeniden Satış Fiyatı Yönteminden biri ile tespit edilebileceği gibi söz konusu yöntemlerin uygun olmaması durumunda işlemlerin mahiyetine uygun olarak şirketin belirleyeceği diğer yöntemlerle de tespit edilebilir.

İfade edildiği gibi sorun; şirketten borç para alan kişinin kullandığı borç para (fon) karşılığında katlanacağı faiz oranı ve toplam maliyet bedelinin emsallere uygun olarak tespit edilebilmesidir. Böylelikle iç emsal uygulanmak suretiyle uygulanacak faiz oranı tespit edilebilecektir. Bu da şirketin ortağına kullandırdığı borç para karşılığında mahrum kaldığı gelir miktarı kadar olacaktır. Dolayısıyla bu hesaplamada şirketlerin faiz giderleri hariç karlılık oranları ele alınabileceği gibi ortalama mevduat faiz oranları veya kredi kullanılmış ise katlanılan kredi faiz oranları hesaplama yöntemi olarak kullanılabilir. Diğer bir deyişle bu hesap tarzı içerisinde eğer faiz oranı esas alınacaksa firmanın bankadan elde edebileceği yıllık ortalama mevduat faiz oranı dikkate alınabileceği gibi firmanın, ortağın fon çektiği dönemde yabancı kaynaklara ödediği faiz maliyeti de bir başka ölçü olarak dikkate alınabilecektir.

4. REESKONT ORANININ UYGULANMASI SORUNU:

Bununla birlikte vergi incelemelerinde inceleme elemanlarının bu gibi durumlarda reeskont işlemlerine uygulanan faiz oranlarından hareket edildiği ve bu oranın uygulandığı görülmektedir. Ancak genel olarak reeskont işlemlerinde uygulanan oran Merkez Bankasınca

¹ Bkz. 15 Temmuz 2006 tarihli Platform, “Ortaklar Cari Hesabı- Kasa Bakiyesinin İrdelenmesi ve Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı İlişkisi” başlıklı Rapor.

konjonktüre göre tespit edilmekte ve bu oran da işletmenin iç emsal uygulamasına göre tespit etmiş olduğu orandan yüksek olarak tespit edilebilmektedir. Bu durumda da mükelleflerin karşısına dikkate değer ilave matrah farkları çıkabilmektedir. Ancak reeskont oranının uygulanmasının Kurumlar Vergisi Kanununun 13'ncü maddesine uygun olup olmadığı da tartışma konusudur. Çünkü borç para verme durumlarında kullandırılan fon dolayısıyla şirketin mahrum kalkacağı gelir miktarının tespiti asıldır. Bu durumda vergi incelemelerinin ve Kurumlar Vergisi Kanununun 13'ncü maddesinin amacı birlikte yorumlandığında reeskont oranının ortakların çektiği fonlara yürütülecek faizin oranı olarak dikkate alınmasının doğru bir yaklaşım olmadığı ortaya çıkmaktadır.

5. UYGULANMASI GEREKEN YÖNTEM:

Bu durumda şirketten çekilen fon karşılığı şirketin mahrum kaldığı gelir miktarı hangi yöntemle en doğru bir yaklaşımla tespit edilebilir?

Konu Platformda çeşitli yönleriyle tartışılmış ve bir kısım üyeler Merkez Bankasının belirlemiş bulunduğu reeskont oranlarının dikkate alınmasının idare tarafından benimsenmiş olduğunu ve yargı kararlarında da Merkez Bankası reeskont oranlarının dikkate alındığını ve bu kararların müstakar hale geldiğinden bahisle, ortakların şirketten çektiği borç paralara reeskont faiz oranlarının uygulanmasının doğru bir yaklaşım olacağı, nitekim Platformun önceki raporlarında da bu görüşün kabul gördüğü görüşünü ileri sürmüşlerdir.

Platformun bir kısım üyeleri de yargı organı kararlarının zaman ve olaya göre değişebileceğini, nitekim reeskont oranı uygulanması dışında mevduat faizi oranının uygulanabileceğine ve finans yükü aktarımı yapılabileceğine ilişkin Danıştay Kararlarının da olduğunu ifadeyle² reeskont oranı uygulamasının adil olmayacağını, şirketin mahrum kalacağı gelire yönelik diğer iç emsal yönteminin dikkate alınmak suretiyle, şirketin karlılık durumunun analiz edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Buna göre şirketin kullandığı kredi bulunmuyor ise şirketin finansman tablolarında yer alan karlılık oranı bu konuda dikkate alınabilecek en önemli unsur olacaktır.

Finansman giderleri dikkate alınmaksızın tespit edilecek karlılık oranı şirketin kullandığı fon karşılığında mahrum kaldığı gelir miktarının belirlenmesinde göz önünde bulundurulacak unsur olmakla birlikte bu yöntem kanunun 13'ncü maddesine de en uygun yöntem olacaktır.

Şirketin zararlı olması durumunda ise ortalama mevduat faizi veya varsa firmanın kullandığı kredi faiz oranının esas alınması mümkün olabileceği düşünülmektedir.

² 21.10.1998 tarih E.1997/205 Sayılı ve 28.05.2003 tarih E.2000/2317 Sayılı Danıştay 3'ncü Daire Kararları.